

Ciència i geopolítica

El 'Cosmos' de Carl Sagan

Amb Ucraïna, un pensa que tornen les pors de l'astrònom: la guerra d'autodestrucció

Jordi Serrallonga

Al Museu de Ciències Naturals de Barcelona estan acostumats a les excentricitats d'aquell desgarbat llargarut que vagabundeja entre els fòssils del mamut de Sarrià, el gorilla Urko o la rèplica de Lucy. Més que despatx de feina, ple de milers d'espècimens zoològics, botànics i geològics, és la meua llar d'acollida després de cada expedició. I, una vegada més, la família del museu va permetre que el primat se sortís amb la seva: organitzar una marató de *Cosmos*, la sèrie de televisió creada – juntament amb comunicadora Ann Druyan – per l'astrònom Carl Sagan, i que va emetre TVE el 1982.

La projecció contínua dels 13 episodis va ser un modest, però sentit homenatge a la sèrie que va canviar les vides de petits i adults. Recordo el Sant Jordi que vaig sortir disparat de l'escola per anar a la recerca del llibre publicat per Planeta i que, més tard, la UB editaria en català: *Cosmos. Cobertes toves*, format quadrat... guardo el *best-seller* científic com si fos un incunable; sobretot, perquè el va llegir el meu pare abans que es llancés a viatjar – i plagio Sagan – per l'oceà còsmic. Tots dos van abandonar les vores de l'univers – la Terra – massa aviat.

¿Hem oblidat el missatge de Sagan? Mesos enrere (¿una premonició sobre l'actualitat geopolítica?), Crítica va reeditar un altre dels seus llibres: *El mundo y sus demonios*. Però no és suficient. Davant la proliferació de falòrnies, xenòfobs, bel·licistes i curts de mires voto per la reemissió de *Cosmos* a totes les cadenes públiques de televisió, i en *prime time*. No podem malgastar una de les millors eines educatives que ha donat la humanitat.

Mentrestant, recorro a la mediateca i, per enèsima vegada, visio *Cosmos* a la sala d'estar de casa. Així ho vaig fer abans de sortir amb destinació a Noruega a la recerca de les aurores boreals. Cada matí, previ a l'atrafegament de la jungla d'asfalt, un episodi. ¿Joga, meditació o abraçar els arbres? Sé que no funcionaria. El meu relax és escriure, llegir, caminar, observar, però també escoltar la veu de Carl Sagan. És ciència esquitxada de poesia. L'home rialler de la jaqueta de pana amb colzeres, jersei de coll alt i xiruques diu que «som pols d'estrelles», et convida a un «viatge personal» per l'univers o descriu la «música del cosmos». Tot amenitzat per la banda sonora d'un altre gran: Vangelis. Així descobreixes, igual com li va passar al fred Goethe mentre contemplava la bellesa del golf de Nàpols, que una llàgrima et cau per la galta. De petit m'emocionava i somreïa, i ara m'emociono i ploro amb el *Cosmos* de Sagan i Druyan. Ella introdueix l'edició de

Leonard Beard

la sèrie remasteritzada en DVD; un pròleg en què comenta que alguns dels temes que els preocupaven llavors han canviat per bé. Un miratge. L'*intro* d'Ann ha quedat obsoleta: no hem canviat.

Sagan, en aquesta producció nord-americana del 1980, ja fa incís en el paper de la dona en la ciència, parla amb nenes i nens de diversa procedència ètnica i social, o divulga cosmogonies procedents de tots els racons del planeta. I llança pulles a les grans potències, capaces d'acabar amb la supervivència humana: contaminació, sobreexplotació de recursos i fins i tot una guerra

Davant la proliferació de falòrnies, voto per la reemissió de la sèrie, una de les millors eines educatives

nuclear. No li vam fer cas... i avui patim un canvi climàtic global. A més, vista la situació bèl·lica i política al cor d'Ucraïna, un pensa que tornen els fantasmes de Sagan: la seva por de la guerra d'autodestrucció.

Escric envoltat de les Llums del Nord: les aurores boreals. Van impressionar els vikings, formen part de la mitologia sami i José Luis Rivera m'ha ensenyat a caçar-les sobre el terreny. Aquí, a l'Andøya Space Center, parlo amb un astrofísic canari: José Miguel González. No amaga que deu la seva vocació a la sèrie *Cosmos*, i dispara una frase lapidària: «Observar una aurora significa saber que som vius». Els deflectors protegeixen el *Falcó Milenari* dels trets làser de l'Imperi, i la Terra ens protegeix amb els seus deflectors –atmosfera i camp magnètic– de l'invisible vent solar que, gràcies a un joc entre electrons i protons, es vesteix de colors i formes que ballen al so del *Cosmos*.

Som producte de l'univers... però també filles i fills de Carl Sagan. ■

► Jordi Serrallonga és arqueòleg, naturalista i explorador. Col·laborador del Museu de Ciències Naturals de Barcelona.